

**DATE REFERITOARE LA CÂȚIVA DINTRE COMANDANȚII
STAȚIUNII GRĂNICEREȘTI VEȘTEM (JUD. SIBIU) DIN
PERIOADA 1781 –1848**

*Col. (r.) dr. Alexandru BUCUR**

Scurt istoric al grăniceriei, la Veștem. Satul a fost ales să facă parte din *Regimentul 1 Grăniceresc* de la Orlat, încă din anul 1762. Militarizarea lui s-a produs doar în anul 1766, ca și a celorlalte 84 de localități propuse pentru militarizare, din actualele județe Hunedoara, Alba, Sibiu și Brașov. Din cauză că locuitorii erau primiți, ca grăniceri, doar dacă treceau la confesiunea greco-catolică, populația s-a opus și a emigrat. În localitate au rămas doar 11 capi de familie. Pentru completarea efectivelor, au fost aduși locuitori din mai multe zone ale Transilvaniei. În 1 aprilie 1851, *Regimentul 16 Grăniceri*, de la Orlat, și-a încetat existența și s-a transformat în Regimentul 46 Infanterie, fiind mutat la Deva¹.

Comandanții de la Veștem. Lipsa documentelor din perioada grănicerească ne determină să scoatem în evidență doar ofițerii care apar sporadic în cele câteva surse documentare, păstrate până azi. Primul dintre comandanții grănicerilor veștemeni, descoperit în documentele aflate la *Arhivele Naționale, Serviciul Județean Sibiu*, a fost Avram Caliani.

Caliani Avram (Calliani, Kallanj, Kalliani, Kalliany, Kaljani, Kalyani, Kaljani, Kallyany, Kálliani, Kallyányi, Kaliani Abraham / Avramu), căpitan-locotenent. A activat doar în cadrul *Regimentului 16 Grăniceri*, de la Orlat, fiind primul ofițer român din respectiva unitate militară. Ca ofițer, a deținut următoarele grade: sublocotenent, 13 octombrie 1773-16 martie 1778; locotenent major, 16 martie 1778-1786; căpitan-locotenent, 1786-1790; căpitan, 1790-27 august 1793².

*Sibiu; e-mail: albucur61@gmail.com.

¹ Al. Bucur, C. Lupea, *Ofițerii români din Regimentul 1 Grăniceresc Român de la Orlat*, Sibiu, 2001, pp. 8-15; Al. Bucur, *Clarificări necesare privind localitățile din granița militară orlățeană (1766-1851)*, în „Acta Terrae Fogarasiensis”, IV, Alba Iulia, 2016, pp. 283-306.

² G.A. Treuenfest, *Geschichte des k.u.k. Infanterie-Regimentes NR. 46 Feldzeugmeister Géza Fhr. Fejérvary de Komlós-Kerestess. 1762 bis 1850 erstes Siebenbürger Romanen-Grenz-Infanterie-Regiment Nr. 16* (în continuare, *Geschichte 16*), Wien, 1890, p. 44, *Anhang*, pp. III-VII; G. Barițiu, *Materialu*, în „Transilvania”, XV, nr. 23-24/1884, p. 178 și 180; Gh. Duzinchievici, *op.cit.*, p. 425 (avansat în 1774); Eugen Străuțiu, *op.cit.*, p. 34 (avansat în 1774); Al. Bucur, C. Lupea, *op. cit.*, p. 26; N. Florea, *Cugirul și grănicerii! (II)*, în „Curierul de Cugir”, VII, nr. 79, august-septembrie 2013, p. 2.

Născut în localitatea Vad (județul Brașov), într-o familie de mici boieri, împrăprietăriți, conform unui document (hrisov) din anul 1497 cu sate și moșii, în Țara Oltului.³ A fost recrutat în cadrul regimentului dintre studenții de la Blaj⁴, unde a urmat studii medii. Apoi a avansat în rândul subofițerilor și a efectuat un stagiu de doi ani la unul din regimentele de linie⁵. Barițiu îl menționează ca sergent (Feldwebel)⁶, de fapt plutonier. În anul 1768 îl întâlnim, cu gradul specificat, în cadrul *Companiei a IV-a* de la Cugir⁷. S-a evidențiat în ciocnirile cu hoții, care acționau în sectorul graniței, împușcând pe unul dintre ei⁸. Ofițerul român era de confesiune greco-catolică („*Unde in Wallach von Geburt, dann Unirter Religion ist*”). O informație dintr-un document contemporan ne arată că, în perioada 5 noiembrie-15 martie 1775, ofițerul a participat la conscrierea *Companiei I-a* de la Răcăștia⁹. În raportul general al regimentului, generalul de brigadă, baron Christian Rall, l-a scos în evidență pe Caliani, arătând că, pentru a împiedica iobagii din zona Hunedoarei să fugă în Țara Românească cu familiile și cu vitele, ofițerul a alcătuit o patrulă de grăniceri, cu care s-a deplasat toată vara anului 1776 prin munții comitatului Hunedoarei. La inspecția regimentului, din anul 1777, a fost apreciat ca fiind un ofițer «*ce e drept „naționalist”, adică român, cu toate acestea însă e foarte activ și curajos*»¹⁰. În anul 1781 era comandantul grănicerilor din localitatea Veștem și a efectuat măsurători cadastrale în respectiva „stațiune” grănicerească ce aparținea de *Compania a VI-a* de la Orlat. Cronicarul Ioan Coman ne relatează: „*Și în anu[l] 1781s-au măsurat cu lanțu[l] acest puțin hotar, fiind*

³ C. Stan, *Școala poporană din Făgăraș și depe Târnave, Făgărașul*, vol. I, Sibiu, 1928, p. 456.

⁴ G. Barițiu, *Istoria regimentului alu II romanescu granitariu transilvanu* (în continuare, *Istoria*), Brasiovu, 1874, p. 107.

⁵ C. Göllner, *Regimentele grănicerești din Transilvania. 1764-1851*, București, 1973, p. 94; Gh. Duzinchievici, *Date noi relative la istoria Regimentului I de grăniceri români din Transilvania (1762-1786)*, în „Revista arhivelor”, XXXIX, 4/1977, p. 425; E. Străuțiu, *Sibiul între medieval și modern*, Sibiu, 2000, pp. 34-35.

⁶ G. Barițiu, *Materialu pentru istoria regimentului I granitariu din Transilvania* (în continuare, *Materialu*), în „Transilvania”, XV, nr. 23-24/1884, p. 178.

⁷ Arhivele Naționale ale României, Serviciul județean Brașov a (în continuare, SJANBV), *Fondul 168, Registrul de ordine și rapoarte din 1768*; C.I. Popa, *Cugir. Schiță monografică*, Alba Iulia, 2005, p. 47.

⁸ G. Barițiu, *Materialu*, în „Transilvania”, XVI, nr. 3-4/ 1885, p. 4.

⁹ Arhiva Al. Bucur, *Muster-Liste din 20 mai 1777* (copie), coala 27, p. 3.

¹⁰ G. Barițiu, *Materialu*, în „Transilvania”, XVI, nr. 1-2/1885, p. 4; C. Göllner, *op. cit.*, p. 94.

Domnu[l] Calian Oberlaintnantși Ladislaus Moldovian firăr¹¹ în Viaștem, tocma dupăcum să țin și acuma moșiile la anu[l] 1831.¹²” În 1872 a dat ajutor pentru construirea unei mori, la Mohu, la care urmau să macine cerealele și veștemenii (Foto 1)¹³.

O activitate importantă, care merită scoasă în evidență, a fost participarea la acțiunile din zona Hunedoarei, în anii 1784-1785, ale răscoalei țărănești condusă de Horia, Cloșca și Crișan. Se cunoaște faptul că, printre trupele de represiune, s-au aflat și efective din regimentul orlățean¹⁴. Caliani își desfășura activitatea la Hațeg (*Compania a II-a*) și era în subordinea locotenent-colonelului Karp, simpatizant al românilor. Plângerile țăranilor, în special a celor din Valea Hațegului, referitoare la abuzurile nobililor, au dus la instituirea unei comisii mixte de investigare, militaro-civilă. La începutul lunii octombrie 1784 Caliani făcea parte din comisia respectivă. În raportul către Gubern, întocmit la 26 octombrie 1784, baronul Ioan Bornemisza acuza armata și, în special, pe locotenentul Caliani pentru faptul că, din cauza lui, s-a întrerupt investigația. Totuși, la data de 28 octombrie, s-a încheiat – la Deva – un protocol, semnat din partea armatei de către locotenentul Caliani, iar din partea comitatului, de asesorul Ludovic Kozollyai. În protocol se arăta că țăranii s-au plâns de robotele excesive dar și de alte abuzuri ca: injurii, ingerințe, bătăi etc. Autoritățile civile au declarat că plângerile țăranilor nu sunt întemeiate. Prin urmare, la constatarea nedreptăților, Caliani s-a retras din comisie¹⁵. Acest fapt arată că ofițerul era consecvent, vertical, hotărât și drept în acțiunile sale.

Ofițerul a fost nevoit să acționeze pentru prinderea țăranilor care s-au răsculat și au atacat curțile nobiliare. La începutul lunii noiembrie, mai precis în data de 9, asesorul comitatului Hunedoarei, Moise Váradi, îl anunța în scris pe vicecomitele Ioan Zejk despre aducerea în temnița

¹¹ Frunțaș. Ladislaus Moldovan a activat, apoi, ca ofițer în *Regimentul de la Orlat* în perioada 1788–1799, ajungând să dețină gradul de căpitan-locotenent. G.A. Treuenfest, *op. cit.*, p. 78, 48, *Anhang*, p. VI–IX; Al. Bucur, C. Lupea, *op. cit.*, p. 48.

¹² R. Moldovan, *Momente din trecutul comunei grănițerești Veștem*, în „Cultura creștină”, XX, nr. 10-12/1940, p. 622; Al. Bucur, *Veștem. Antroponimie și zoonimie* (în continuare *Veștem*), Sibiu, 2010, pp. 162, 247; I. Coman, *Hronica Ardialului*, Ediție îngrijită de Al. Bucur, Brăila, 2013, p. 63.

¹³ SJANSB, *Fond Acte fasciculare 1680-1831*, 41/A, f. 35r.

¹⁴ C. Göllner, *op. cit.*, pp. 121-123; N. Edroiu, *Răscoala lui Horea (1784-1785)*, București, 1978, passim; D. Prodan, *Răscoala lui Horea*, vol. I-II, passim; D.I. Arsenie, *Orlat. Sediul Regimentului I de graniță. 1770-1851*, Sibiu, 2005, p. 28; Al. Bucur, *Implicarea regimentelor grănicerești la răscoala din 1784-1785* în „Studii Slătine. Omagiu profesorului G.D. Iscru”, anul VII, vol. XII, nr. 1/2013, pp. 157-168.

¹⁵ D. Prodan, *op. cit.*, vol. I, pp. 277, 278, 279; *Ibidem*, vol. II, p. 13.

castelului Huniazilor, de către Caliani, a 97 de țărani prinși, la data de 8 noiembrie, în localitățile Peștiș (48)¹⁶ și Cinciș (49), (ambele din jud. Hunedoara)¹⁷. În timp ce autoritățile au hotărât să fie rapid judecați și condamnați (executați), la data de 12 noiembrie¹⁸, din ordinul locotenent-colonelului Karp, Caliani a eliberat toți prizonierii, 115, din temniță¹⁹, fără a le aplica vreo pedeapsă, ci doar i-a dojenit, îndemnându-i să nu mai facă fapte nedemne și să-și îndemne consătenii la încetarea răscoalei.

Anul 1787 va aduce un nou război, ruso-turc (în care se va implica și Imperiul Habsburgic), devenind, din 1788, războiul ruso-austro-turc. Țara Românească a fost atacată de trupe turcești – care au ocupat-o – și au acționat, prin trecătorile Carpaților Meridionali, să pătrundă în Transilvania. Grănicerii din *Regimentul de la Orlat* au acționat în zona lor de competență, pentru a opri pătrunderea turcilor, cu care au avut mai multe confruntări²⁰. La una dintre acestea, din anul 1788, Caliani s-a evidențiat cu întreaga subunitate pe care a condus-o în luptă. Astfel, în data de 7 octombrie, a condus un atac asupra artileriei forțelor adverse, determinând retragerea precipitată a acestora. Apoi, comandând 100 de soldați, cere permisiunea colonelului Mayershaim de a ataca inamicul care începea să cedeze. Detașamentul condus de el s-a unit cu o subunitate de dragoni și cu una de husari și a urmărit adversarul timp de o oră și jumătate, până la localitatea Milu²¹, din zona de sud Sinaia. Cu acest prilej, un sergent și un soldat de sub comanda sa au capturat câte un steag de la inamic, iar Caliani a fost grav rănit la cap. Pentru faptele sale de vitejie, a fost lăudat de către colonelul Mayershaim²².

În anul 1791 a fost înaintat împăratului Leopold un cuprinzător memoriu, cu cererile românilor, intitulat *Supplex Libellus Valachorum*.

¹⁶ Specificat eronat, Batiz. Numărul prinșilor diferă: 40, 48, 49. D. Prodan, *op. cit.*, vol. I, pp. 369, 370, 440.

¹⁷ *Ibidem*, pp. 368 - 369, 370, 440, 486.

¹⁸ Data diferă în funcție de surse (11 sau 12). D. Prodan, *op. cit.*, p. 369.

¹⁹ Numărul lor este diferit în funcție de surse: 97, 99 sau 115.

²⁰ C. Stezar, *Cronica Comunei Jinna*, mss., Sibiu, 1899, p. 38; E. Micu, *Contribuțiuni la istoricul regimentului grăniceresc întâiul valah*, București, 1943, p. 78; C. Göllner, *op. cit.*, pp. 128-130; *Cugir-500 (1493-1993)*, Sibiu, 1993, p. 40; Al. Bucur, C. Lupea, *op. cit.*, p. 11; C. Stejar, *Cronica grănicerească (1763-1888)*, Ediție îngrijită de Al. Bucur, Brăila, 2013, pp. 70, 180.

²¹ Localitate pe care nu am reușit să o identificăm.

²² G.A. Treuenfest, *op. cit.*, pp. 77-78.

Printre semnatarii respectivului document, din partea „stării militare” (Militaris status), s-a numărat – printre mai mulți ofițeri – și Caliani²³.

Între anii 1792-1793 grănicerii români au participat la războiul napoleonian, pe frontul Rinului, unde au avut câteva confruntări cu trupele franceze²⁴. Caliani a căzut în luptă, în ziua de 27 august 1793, în regiunea Rinului, la Freckenfeld²⁵, într-o încheștare dintre trupele austriece și cele franceze. A luptat în subunitatea care a stat sub focul direct al artileriei adverse²⁶.

Hussibek de Paula Franz (Husibekde Paula, Paul Frantz), căpitan. A activat în următoarele unități și garnizoane: *Regimentul 3 Ulani „Erzherzog Carl Ludwig”*, Güns, 1813-1814; *Regimentul 31 Infanterie*: Sibiu, 1814-1816; Mainz / Sibiu, 1816-1817; Frankreich / Sibiu, 1817-1818; Hagenau / Sibiu, 1818-1819; Wien / Sibiu, 1819-1821; Sibiu, 1821-1824; Viena / Sibiu, 1824-1825; *Regimentul 16 Grăniceri*, Orlat, 1825-1845. Ca ofițer a deținut următoarele grade: stegar, 1814-1822; sublocotenent, 1822-1831; locotenent major, 1831-1840; căpitan-locotenent, 1840-1841; căpitan, 1841-1845. La 31 iulie 1845 a fost avansat maior și pensionat²⁷.

În anul 1818 a fost decorat cu Medalia „Meritul Militar”, de aur (Goldene Militär Ehren-Medaille), în urma faptelor de vitejie dovedite în lupta de la Pozzolo, din 8 februarie 1814²⁸. Din anul 1821 a deținut și

²³ C. Göllner, *op. cit.*, p. 131; D. Prodan, *Supplex Libellus Valachorum*, București, 1984, p. 264; *Idem*, *Supplex Libellus Valachorum. Din istoria formării națiunii române*, București, 1998, p. 268.

²⁴ C. Stezar, *Cronica Comunei Jinna*, p. 38; E. Micu, *op. cit.*, p. 78; C. Göllner, *op. cit.*, pp. 130-131; *Cugir-500 (1493-1993)*, p. 40; C. Stejar, *Cronica grănicerească (1763-1888)*, pp. 70, 180.

²⁵ Actualmente comună din landul Renania-Palatinat, Germania.

²⁶ „Greci ritus unitorum conjugatus capitaneus prima legion Wallach occubuit in bello gallico od Rhenum”. SJANSB, *Fond Stare Civilă, Orlat*, morți, 1768-1824, f. 54; G.A. Treuenfest, *Geschichte des k.u.k. Infanterie-Regimentes Nr. 50 Friedrich Wilhelm Ludwig, Grossherzog von Baden. 1762 bis 1850 zweites Siebenbürger Romanen-Grenz-Infanterie-Regiment Nr. 17*, Wien, 1882, p. 82 (ca dată a morții este consemnată ziua de 27 august); George Barițiu, *Istoria*, p. 14; Al. Bucur, *Contribuții la biografia ofițerilor români din Regimentul 1 grăniceresc de la Orlat*, în «Tradiție, istorie, armată. Sesiunea de comunicări științifice a Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”», București, Craiova, 2014, pp. 43-48.

²⁷ *Militär-Almanach Nro. XV. Schematismus der Kais. Königl. Armée* (în continuare, MS), *für das Jahr 1804*, Wien, p. 239; MS 1805, p. 245; MS 1806, p. 249; MS 1807, p. 246; MS 1808, p. 249; MS 1810-1811, p. 227; MS 1812, p. 215; MS 1813, p. 209; MS 1814, p. 241; MS 1815, p. 195; MS 1816-1818, p. 203; MS 1819-1824, p. 157; MS 1825-1840, p. 250; G.A. Treuenfest, *op. cit.*, p. 300, *Anhang*, p. XIX-XXVI.

²⁸ MS 1818, p. 203; G.A. Treuenfest, *op. cit.*, p. 300.

predicatul „de Paula”²⁹. În anul 1831 era comandantul grănicerilor veștemeni și a dat ordin să se repare zidul de la Șipot³⁰, construit în anul 1761. Cronicarul Coman precizează: „Și Șipotele au fost rămasă încă de [la] strămoșii noștri Romani, care au adus apa din munte tot pre țăvi de oale, și pivnița apii³¹ să află în hudița³² din dărăpt la Stăjeriu, tocma în mijlocu[l] hudiții, și s-au prenoit zîdu[l] în anu[l] 1761, și mai pre urmă răpăluit³³ în anu[l] 1831, fiind Domnu[l] Oberlaintnant Frantz Husibek de Paula în Viaștem”³⁴.

Raglan Filimon(Raglann,RoglanPhilemon,Philimon, Phillimon), căpitan. Și-a desfășurat activitatea în: *Regimentul 16 Grăniceresc* Orlat, 1800-1825; *Institutul Militar*, Năsăud, 1825-1830. Ca ofițer, a deținut următoarele grade: sublocotenent 1800-1810; locotenent major, 1810-1821; căpitan-locotenent, 1821-1825; căpitan, 1825-1830³⁵. Era originar din localitatea Budacu Român³⁶ (azi Budacu de Sus, jud. Bistrița-Năsăud). A participat la luptele împotriva francezilor din anul 1805, fiind rănit, iar drept răsplată pentru curajul și vitejia dovedite pe câmpul de luptă, a primit o soldă suplimentară. În anul 1809, a participat din nou la luptele împotriva lui Napoleon³⁷. În anul 1810 îl întâlnim comandând grănicerii veștemeni. A determinat locuitorii satului, cărora le-au ars casele în 1786 fiindu-le construite altele, pentru a plăti meseriașii și materialele înainte de devalorizarea banilor. Din Cronica lui Coman, redăm pasajul referitor la Filimon Raglan: „Iară la anu[l] 1784 au ars satul care s-au aprins de un becisnic, anume Picu și la anu[l] 1786 s-au făcut cășile ceaste de piatră, pentru care au trăbuit să plătească meșterii și materialele, pentru fiește care casă cu 115 Zloți, și întîmplîndu-să Domnu[l] Oberlaintnant Filimon Raglan a fi în anu[l] 1810 în Viaștem, și înțelegînd scădiariabanilor, adecă a bancofîdulelor, dela 5 Zloți la 1 Fl[orin] au silit cu mare sîlă, pe acești cu cășile de li-au plătit întru aciaștă sumă în băncuțe, până încă nu s-au fost

²⁹ MS 1821, p. 157.

³⁰ Locul de unde se aprovizionau localnicii cu apă de băut, captată din Pârâul Bureților și adusă în sat prin conducte ceramice.

³¹ Cisterna sau rezervorul pentru apă.

³² Strada.

³³ Reparat.

³⁴ I. Coman, *op. cit.*, p. 64.

³⁵ MS 1804, p. 239; MS 1805, p. 245; MS 1806, p. 249; MS 1807, p. 246; MS 1808, p. 249; MS 1810-1811, p. 227; MS 1812, p. 215; MS 1813, p. 209; MS 1814, p. 241; MS 1815, p. 309; MS 1816, p. 326; MS 1817-1818, p. 329; MS 1819-1824, p. 250; G.A. Treuenfest, *op. cit.*, p. 308, 317, 372, 379, 393, *Anhang*, p. X-XIX; Al. Bucur, C. Lupea, *op. cit.*, p. 61.

³⁶ V. Șotropa și N. Drăganu, *Istoria școalelor năsăudene*, Năsăud, 1913, p. 65.

³⁷ G.A. Treuenfest, *op. cit.*, pp. 214 și 230.

pusă la scădiare^{38,39}”La data de 16 octombrie 1813 se afla în cadrul batalionului comandat de maiorul Lorencz Petenec, evidențiindu-se la 17 februarie 1814 când, fiind comandant de companie, împreună cu soldații aflați sub comanda sa, a ocupat satul Avanne lichidând inamicul printr-un atac la baionetă⁴⁰.

Laurentzy Johann(Laurenți), căpitan. A activat în următoarele unități și garnizoane: *Regimentul 31 Infanterie*: Mainz / Hermannstadt (Sibiu), 1816-1817; *Frankreich* / Sibiu, 1817-1818; *Hagenau* / Sibiu, 1818-1820; *Viena* / Sibiu, 1820-1821; *Regimentul 16 Grăniceri*, Orlat, 1821-1831; *Regimentul 6 Grăniceri*, Bellowár (Cetatea Albă), 1831-1832. Ca ofițer, a deținut următoarele grade: sublocotenent, 1816-1823; locotenent major, 1823-1831; căpitan, 1831-1832⁴¹.

În anul 1824 era comandantul grănicerilor din Veștem iar, în urma unui puternic incendiu – care a distrus mai multe gospodării – a măsurat terenul pentru a se clădi gospodării noi. Ioan Coman a consemnat: „În 5 Martie/22 Fevruar[ie] 1824 au ars douăzeci și șesă de familii în Viaștem [...]. Dupăcare ardere căpătînd dela învecinatele sate, mai cu samă dela Racoviția lemne, s-au făcut tot întru același an cășile, șuri și grajduri măsurîndu-să pămîntul de Domnul Oberlaintnant și banofițir Laurenți, în 11 și 12 Martie 1824, dupăcare au urmat riapidea lucrare⁴².”

Riebelvon Festertreu Joseph(Ribelvon Festentreu), maior. Și-a desfășurat activitatea în următoarele unități și garnizoane: *Regimentul 16 Grăniceri*, Orlat, 1816-1819; *Regimentul 62 Infanterie*: Cremona / Cronstadt (Brașov), 1819-1821; Brașov, 1821-1822; *Regimentul 16 Grăniceri*, Orlat, 1822-30 decembrie 1849. Ca ofițer, a deținut următoarele grade: stegar, 1816-1822; sublocotenent, 1822-1832; locotenent major, 1832-1841; căpitan-locotenent, 1841-1843; căpitan, 1843-22 noiembrie 1947; maior, 22 noiembrie 1847-30 decembrie 1849 când a fost pensionat, datorită invalidității dobândite în timpul luptelor⁴³. A fost, o perioadă, comandantul grănicerilor din Veștem, începând cu vara anului 1835. Fiul

³⁸ Devalorizare.

³⁹ I. Coman, *op. cit.*, pp. 63-64.

⁴⁰ G.A. Treuenfest, *op. cit.*, pp. 267 și 278.

⁴¹ *MS* 1816-1819, p. 203; *MS* 1820, p. 157; *MS* 1821, p. 250; *MS* 1822, p. 157; *MS* 1823-1831, p. 250; *MS* 1832, p. 231; G.A. Treuenfest, *Geschichte 16, Anhang*, p. XVIII–XXI; Al. Bucur, *Veștem*, p. 225.

⁴² I. Coman, *op. cit.*, pp. 72, 73.

⁴³ *MS* 1816, p. 326; *MS* 1817-1818, p. 329; *MS* 1819, p. 250; *MS* 1820-1822, p. 217; *MS* 1823-1834, p. 250; *MS* 1835-1843, p. 263; *MS* 1844-1849, p. 270; G.A. Treuenfest, *op. cit.*, pp. 300, 387, *Anhang*, pp. XVIII–XXVIII.

său, Ottokar (Otocar), stabilit și el la Veștem⁴⁴, îi învâța cântul pe elevii școlii din localitate⁴⁵. A avut un important rol în evenimentele din anii 1848-1849. La 27 octombrie 1848 se ocupa de formarea unui corp de vânători de munte. La 10 noiembrie, împreună cu locotenentul major Panajot, comanda o subunitate de lăncieri, care s-a deplasat din Hațeg spre Deva⁴⁶.

Șăndruc Matei(Șăndrucu/Șendruc / Schöndruk Mathias), căpitan. Și-a desfășurat activitatea în următoarele unități și garnizoane: *Regimentul 16 Grăniceresc* Orlat, 1848-16 februarie 1851; *Regimentul 14 Grăniceresc* Weisskirchen⁴⁷, 16 februarie 1851-1866. Ca ofițer, a deținut următoarele grade: sublocotenent clasa 1, 1848-19 octombrie 1848; sublocotenent clasa a 2-a, 19 octombrie 1848-1850; locotenent major, 1850-1866. În anul 1866 a fost avansat căpitan și pensionat⁴⁸.

Provenea dintr-o familie de vechi boieri din Țara Făgărașului, respectiv din localitatea Mărgineni, atestată ca atare încă din anul 1711⁴⁹. În anul 1833 era fruntaș în cadrul *Companiei a X-a* de la Mărgineni, iar mai apoi „vicecaporal” și caporal, iar în anul 1844 avea gradul de plutonier și își desfășura activitatea la compania de la Ohaba⁵⁰. Ca ofițer a luat parte la acțiunea de eliberare a membrilor *Comitetului Național Român* arestați la Sibiu, în luna august 1848. În data de 22 august 1848, la Veștem, s-a întâlnit cu sublocotenentul Novac, preotul din Orlat (Nicolae Erdeli), sublocotenentul Șăndruc, preotul din Veștem (Antoni Veștemean) și primarul locului. De aici s-au deplasat în localitatea Racovița unde, împreună cu sublocotenentul David Urs și cu preotul locului au hotărât să țină adunări naționale care să meargă până la violență⁵¹.

A luptat alături de lăncierii lui Avram Iancu, în toamna aceluiași an, la Cricău, fiind unul dintre comandanții detașamentului de acolo, alături de viceprefectul Blasiu și de tribunul Bucur – preot de Galda –, raportând

⁴⁴ Devenit ofițer, în cadrul *Regimentului 16 Grăniceri*, Orlat.

⁴⁵ SJANSB, *FM, SPS*, tom 1, p. 529.

⁴⁶ G.A. Treuenfest, *op. cit.*, pp. 308, 310.

⁴⁷ Azi Biserica Albă, comună în Banatul Sârbesc, Voivodina.

⁴⁸ *MS* 1850, p. 322; *MS* 1851, p. 343; *MS* 1852, p. 383; *MS* 1853, p. 379; *MS* 1854, p. 381; *MS* 1855, p. 379; *MS* 1856-1857, p. 373; *MS* 1858, p. 353; *MS* 1859, p. 225; *MS* 1860-61, p. 318; *MS* 1862-1863, p. 330; *MS* 1864, p. 318; *MS* 1865, p. 322; *MS* 1866, p. 320; G.A. Treuenfest, *Anhang*, p. XXVIII, p. 308, 317, 372, 379, 393; Al. Bucur, C. Lupea, *op. cit.*, p. 76-77; Al. Bucur, *Oameni importanți ai Veștemului. (XLVII) Șăndruc Matei*, în „Rapsodia”, XIII, nr. 146, octombrie 2016, pp. 43-46.

⁴⁹ G. Bariț, *Părți alese din istoria Transilvaniei pe două sute de ani în urmă*, vol. I, Brașov, 1993, p. 712.

⁵⁰ SJANBV, *Fondul 168*, passim.

⁵¹ S. Dragomir, *Studii și documente*, vol. II, Sibiu, 1944, pp. 25-26.

prima victorie asupra honvezilor. Tot de la Cricău i-a trimis o scrisoare lui Avram Iancu, aflat la Zlatna, în care cerea ajutor împotriva ungarilor ce se pregăteau să atace din nou⁵². La 9 decembrie 1848 comanda o companie cu care a venit în sprijinul feld-mareșalului Gedeon, la Racoșu de Sus (jud. Brașov)⁵³.

Mai apoi, sub conducerea lui Axente Sever, a participat la luptele din luna decembrie 1848 și cele din ianuarie 1849, din jurul Blajului⁵⁴. În luna martie 1849 se găsea cu trupa în fața inamicului, la Alba Iulia, alături de ofițerii Verindean și Raț. Prezența lui este semnalată și la luptele din zona Brașovului, precum și în „lagărul” de rezerviști de la Șercaia (jud. Brașov)⁵⁵.

În calitate de adjunct al comandantului cetății Alba Iulia, în toamna anului 1852 l-a însoțit pe Avram Iancu (asigurându-i și paza) de aici, unde era întemnițat în urma arestării sale de la Câmpeni, ca instigator al moșilor (în ziua de 17 august 1852), la Sibiu, unde „Craiul munților” va găsi adăpost în casa lui Ilie Măcelaru, fruntaș politic sibian⁵⁶.

După anul 1871, pensionar fiind, a fost ales președinte al *Eforiei Școlare a Școlii de Reuniune Grănicerească* din Ohaba, din 1874 până în anul 1877⁵⁷, când și-a prezentat demisia. Cu acest prilej, forul conducător al *Școlilor de Reuniune Grănicerească* din Sibiu i-a mulțumit pentru activitatea depusă pe tărâmul școlar, rugându-l ca și pe viitor să conlucreze în această direcție⁵⁸. După o informație incompletă, a decedat în satul natal la data de 25 februarie 1891⁵⁹.

DATA REGARDING SOME OF THE COMMANDERS OF THE BORDER RESORT VEȘTEM (SIBIU COUNTY) FROM 1781-1848

-abstract-

Keywords: Veștem, border guard, officer, commander, fight, involvement.

⁵² Fl. Dudaș, *Avram Iancu în tradiția poporului român*, Timișoara, 1989, pp. 75-76; A. Iancu, *Ghinda și sabia-jurnal de război cu ungurii*, 1995, pp. 15, 17.

⁵³ G.A. Treuenfest, *op. cit.*, p. 317.

⁵⁴ M. Totu, P. Florea, P. Abrudan, *Bărbați ai datoriei 1848-1849. Mic dicționar*, București, 1984, p. 259; G. Bariț, *op. cit.*, p. 712.

⁵⁵ G.A. Treuenfest, *op. cit.*, p. 317, 379; S. Dragomir, *Avram Iancu*, p. 42.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 321; P. Tudor, *Avram Iancu în memorialistică*, Cluj, 1972, p. 208.

⁵⁷ C. Stan, *Școala poporană din Făgăraș și depe Târnave*, Sibiu, 1928, p. 335.

⁵⁸ SJANSB, FSG: D. nr. 388/24 martie 1877; *Protocolul ședinței Comitetului Administratoriu din 24 martie 1877*.

⁵⁹ SJANBV, Fond Stare civilă, Mărgineni, cota 550, *Protocolul morților 1863-1892*.

1te Die Hülfe zu empfangen, das bedient, Rhein, 2te L^{ten}
 mit der L^{ten} in allem, mit Hülfe
 2te J^{hr} C. L^{ten} Kallan in V^{ten} haben für einen
 W^{ten} erlaubt ist - - - - - 1. 40
 3te Ein V^{ten} H^{ten} A. K^{ten} L^{ten} 8. -
 4te Ein K^{ten} L^{ten}, das die L^{ten} 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 79

27 Augst. 1793	Abraham Kaljani græci ritus unitor conjugatus, Capitaneus prima Legion			
Wallach.	1	—	60.	occubuit in bello gallico ad Athenam.

40